

‘Transformatie Koppeling’

Van behandelen, begeleiden en onderwijs naar leren en ontwikkelen. De transformatie van JeugdzorgPlus instelling de Koppeling is in volle gang met de bedoeling om eind dit jaar het huidige pand te verlaten en in te ruilen voor kleinschalige voorzieningen. Joost van Caam – projectleider van het StroomOP-project ‘Best passend Onderwijs voor Kwetsbare jongeren’ gaat in gesprek met Frederique Coelman, directeur bij Levvel, Liesbeth Postma directeur zorg bij Levvel, Karin Schaafsma, projectleider en onderzoeker bij Levvel, Chiara Timmermans, directeur Koppelingcollege en Martijn Zaal directeur Onderwijs-Zorg bij iHub. De bedoeling van transformatie is het vergroten en versterken van de ontwikkelmogelijkheden van kwetsbare jongeren zodat ze, ongeacht mogelijke belemmeringen, maatschappelijk mee blijven doen. We laten twee initiatieven bij de ‘afbouw’ van de Koppeling de revue passeren: Huntum en Pinq.

Huntum, een woonhuis in een wijk in Amsterdam Zuidoost

Een kleine groep jongeren die onvoldoende profiteerde van groepsbehandeling en JeugdzorgPlus vormde de aanleiding om de behandeling om te gooien. Verblijf in de Koppeling werkte voor deze groep averechts. Er werd gezocht naar een andere aanpak en locatie. Dat werd Huntum. Een woonhuis in een wijk in Amsterdam Zuidoost voor maximaal 4 jongeren met een ‘forensisch’ profiel, die veel individuele aandacht nodig hadden. Omdat ze een voorwaardelijke machtiging JeugdzorgPlus hadden, bleek de school van herkomst onvoldoende opgewassen tegen het gedrag van deze jongeren en greep de plaatsing aan om ‘hun handen ervan af te trekken’, ze verklaarden zichzelf handelingsverlegen. Dit leverde een stevige uitdaging op voor de medewerkers van Huntum, het hebben van een zinvolle dagbesteding was immers essentieel was voor een succesvolle behandeling. Uiteindelijk werd de coördinator van het integrale dagprogramma in de Koppeling ingeschakeld om voor de jongeren die tijdelijk nog geen school hadden een alternatief programma te organiseren.

Zelfsturing met zelfverantwoordelijke teams naar voorbeeld van Buurtzorg Jong

Binnen de Koppeling werd veel tijd en energie gestoken in het leefklimaat. De overkoepelende zorginstelling was in 2013 overgestapt op zelfsturing met zelfverantwoordelijke teams naar voorbeeld van Buurtzorg Jong en dat betekende ook voor de Koppeling een grote verandering. Teams werden zelf verantwoordelijk voor de organisatorische zaken en kwaliteit van zorg en behandeling. Verwaarloosde teams hadden stevige coaching nodig en goede teams groeiden enorm snel. De vraag die steeds vaker werd gesteld was hoe nabijheid kon worden georganiseerd, voor jongeren maar ook voor de medewerkers. ‘We zorgen voor elkaar’. Medewerkers werden vanaf dat moment altijd meegenomen in de bedoeling van de JeugdzorgPlus binnen de Koppeling. Dit leidde tot mooie en heftige discussies maar ook tot de gewenste beweging en verandering volgens Frederique Coelman en Liesbeth Postma.

Pinq

Binnen de Koppeling waren twee meidengroepen, behandelgroepen voor slachtoffers van mensenhandel. Ook voor deze groepen bleek de leefomgeving van groot belang op het effect van de behandeling. Op initiatief van en in samenwerking met de medewerkers van beide groepen werd een plan uitgewerkt om het pand van de Koppeling in Zuidoost te verlaten en een kleinschalige voorziening in Amsterdam Oud-West te betrekken. Dit betekende de start van Pinq. Een kleinschalige voorziening voor 14 meiden, twee leefgroepen van zeven.

Het integrale dagprogramma vormgeven bleek een grote uitdaging. De meiden mochten niet naar buiten. Dit betekende dat het onderwijs binnen de kleinschalige voorziening moest worden georganiseerd. Een ingewikkelde opdracht volgens Martijn Zaal. Op basis van het aantal jongeren was er maar beperkte onderwijsformatie beschikbaar dus een volwaardig onderwijsprogramma aanbieden was onmogelijk. Wat ook niet hielp was dat binnen de kleinschalige voorziening steeds gesproken werd van 'naar school gaan', terwijl die school slechts een lokaal betrof. 'Onderwijs is veel meer is dan leren uit een boek in een lokaal' vult Chiara Timmermans aan. Alle beperkingen vormden voor betrokken medewerkers de aanleiding om het integrale dagprogramma van Pinq opnieuw vorm te geven rondom leren en ontwikkelen. 'Leren zit niet alleen in lesmethodes en didactiek maar ook in alledaagse dingen zoals koken of verzorging en vooral in samen dingen aan durven gaan'. Het creëren van een positief leefklimaat waarbinnen jongeren zich naar elkaar uitspreken en van en met elkaar leren is hard werken voor personeel en jongeren maar essentieel voor leren en ontwikkelen. Dat was de bedoeling.

De razendsnelle digitalisering van het Nederlandse onderwijs zorgde ineens voor perspectief. Ze konden gewoon de lessen volgen op hun 'eigen' school. Het cognitief leren was dan ook niet meer afhankelijk van de plek maar kon van achter een laptop. De sociale ontwikkeling en persoonsvorming, de twee andere hoofddoelen van onderwijs, kwamen daardoor in een ander daglicht te staan. Ze vormden de kern van de integrale behandeling binnen Pinq en door de verbinding met de eigen school overleefd te houden in plaats van weer een breuk, werd een potentiële nieuwe teleurstelling voorkomen.

Het was dus belangrijk om de periode van geslotenheid zo kort als nodig te laten zijn. Het naastgelegen Pinq Open, een kleinschalige voorziening voor meiden die een beschermde woon- en behandelomgeving nodig hebben maar wel naar 'buiten' mochten bood dan ook een uitkomst voor meiden. Daar was leren door doen en ervaren veel vanzelfsprekender omdat de verbinding met de samenleving intact bleef. Dat biedt een veel rijkere leeromgeving dan de 'geslotenheid'. Best passend onderwijs bij kleinschalige voorzieningen lukt dus wanneer de focus ligt op herstel van zelfvertrouwen en relaties, versterken van

sociale- en schoolse vaardigheden en er sprake is van samenwerking met de school van herkomst.

Methodiek ‘Samen krachtig thuis’ richt op het herstel van de relatie tussen ouders en jongeren

De verbinding houden met thuis is vanaf de start van de Koppeling een belangrijke pijler geweest. Het heeft de methodiek ‘Samen krachtig thuis’ opgeleverd en richt op het herstel van de relatie tussen ouders en jongeren en het maken van een gezonde opvoedsituatie, gericht op normaliseren. ‘Dat betekent dat een kind normaal gesproken thuis woont of weer thuis gaat wonen’. De intensieve ambulante begeleiding ondersteunt thuis en op school. Als thuis wonen door omstandigheden niet kan zou (tijdelijke) pleegzorg georganiseerd moeten worden, het liefst binnen de eigen familie of sociale kring. Dezelfde intensieve ambulante zorg kan worden ingezet. Mocht pleegzorg geen optie zijn dan zou tijdelijk verblijf in een gezinshuis uitkomst kunnen bieden. Op die manier houden we uiteindelijk een zeer kleine groep jongeren over die vanwege complexe problematiek zijn aangewezen op een kleinschalige voorziening. Voor Frederique Coelman, een van de aanjagers achter het plan ‘Best passende zorg voor kwetsbare jongeren’ en samen met Martijn Zaal trekker bij StroomOP, is dat de belangrijkste reden om de Koppeling te transformeren naar Kleinschaligheid.

Ja, de start van Huntum en Pinq verliepen allesbehalve soepel en ja er is ruimte voor verbetering maar de kleinschaligheid heeft ongelooflijk meer voor- dan nadelen voor jongeren en personeel opgeleverd. De ontwikkeling die de teams daar hebben doorgemaakt is bewonderingswaardig. Creëren van nabijheid en werken zonder repressie vraagt om structurele (zelf)reflectie en daar vroegen de teams zelf om. Evalueren van ongeplande afzonderingen om te komen tot nul afzonderingen doe je met de jongeren. Maar de medewerkers vroegen vervolgens: ‘Wie evalueert er met ons’?

De ervaringen met Huntum en Pinq sterkten Levvel voor de verdere transformatie van de Koppeling en vanaf 2022 wordt alleen nog maar kleinschalige JeugdzorgPlus geboden. Het gebouw aan de Tafelbergweg in Amsterdam Zuidoost wordt eind 2021 verlaten. De huidige vijf resterende behandelgroepen worden omgebouwd tot 3 kleinschalige behandelgroepen van maximaal 6 jongeren op andere plekken in de stad met daarnaast een team voor intensieve ambulante begeleiding.